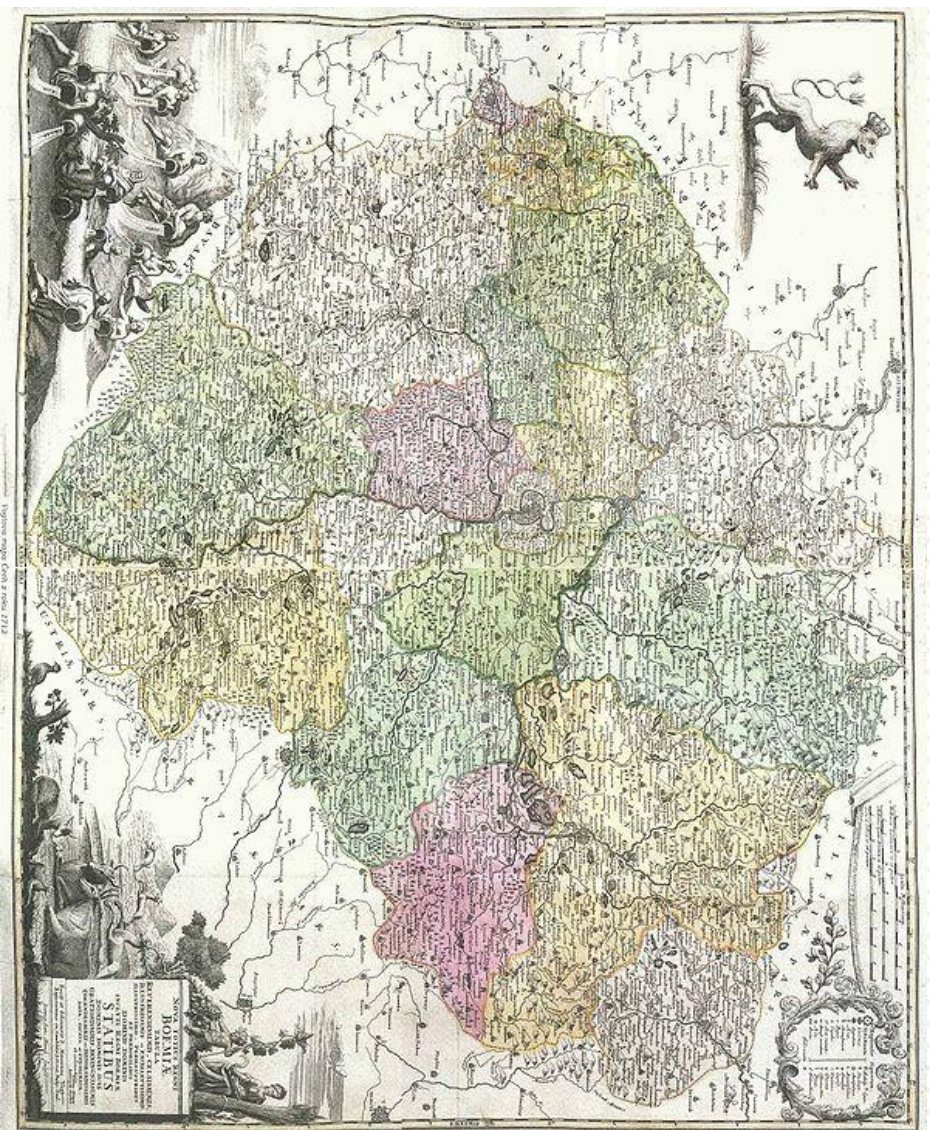

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_CJL_608
Předmět:	Český jazyk a literatura
Tematický okruh:	Česká a světová literatura od počátků do 19. století
Autor, spoluautor:	Mgr. Petra Lefanová
Název DUMu:	Osvícenské hnutí v době klasicismu
Pořadové číslo DUMu:	08
Stručná anotace:	
Prezentace seznamuje žáky s myšlenkovým hnutím - osvícenstvím. Přibližuje práci tzv. encyklopedistů. Zabývá se hlavními představiteli francouzského a anglického osvícenství.	
Ročník:	1.
Obor vzdělání:	63-41-M/01 Ekonomika a podnikání, 65-42-M/02 Cestovní ruch, 66-41-L/01 Obchodník
Metodický pokyn:	Prezentace slouží jako doplněk pro výklad učitele. Otázky mohou žáci zpracovat písemně, případně mohou sloužit jako kontrolní test.
Výsledky vzdělávání:	Žák zasadí do kontextu světové literatury osobnosti francouzského a anglického osvícenství, vysvětlí práci encyklopedistů, chápe jejich význam
Vytvořeno dne:	1. 6. 2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

Mapa Čech v roce 1712

OSVÍCENSKÉ HNUTÍ V DOBĚ KLASICISMU

18. stol.

Osvícenství

- **myšlenkové hnutí 17.–18. st.**
- vyvíjelo se v rámci uměleckého směru – klasicismu
- vznik: Francie, poté Anglie – šíří se i do českých zemí za vlády Josefa II.
- navazuje na renesanci
- osvícenští autoři byli všestranní – byli zároveň vědci, filozofy, historiky, publicisty

Osvícenství – znaky

- ❑ zaměřeno proti absolutismu, církvi a dogmatům
- ❑ vyznávalo **rozum** – racionalismus
- ❑ víra v rozum a jeho objektivitu
- ❑ racionální myšlení je zárukou jistoty a pravdivosti
- ❑ věřili, že společnost lze změnit přirozeným dodržováním rozumových zásad
- ❑ osvícenská literatura nevytvořila samostatný umělecký směr, ale pomyslně stojí mezi klasicismem a ve 2. pol. 18. st. nastupujícím **preromantismem**

Osvícenství – představitelé

Francie

- Voltaire

encyklopedisté:

- Denis Diderot

- Pierre Beaumarchais (věnoval se ale také ekonomice, financím, zdokonalil chod hodin – syn hodináře)

- dílo: Lazebník sevillský, Figarova svatba (hudba – Mozart)

Anglie

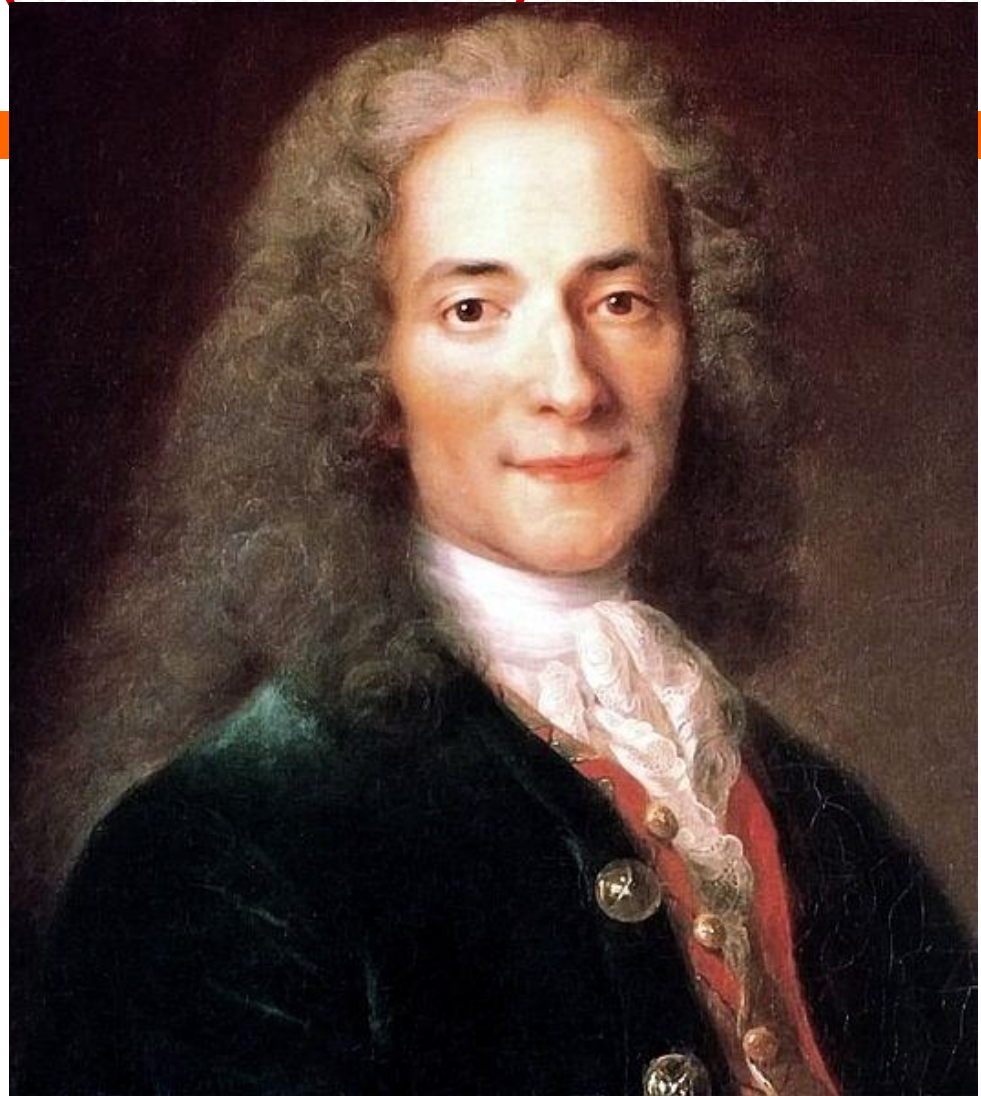
- Daniel Defoe

- Jonathan Swift

- Henry Fielding

Voltaire (1694–1778)

- vl. jménem **François Marie Arouet**
- **historik, filozof, básník, publicista, prozaik**
- vystudoval jezuitskou kolej
- stal se tajemníkem franc. velvyslanectví
- člen Francouzské akademie

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-[cit. 2013-06-01]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Atelier_de_Nicolas_de_Largilli%C3%A8re,_portrait_de_Voltaire,_d%C3%A9tail_%28mus%C3%A9e_Carnavalet%29_-002.jpg

Voltaire

- ❑ psal epigramy, posměšné pamflety
- ❑ vězněn v Bastile – zde napsal svoje první drama
- ❑ vysmíval se církevním i světským autoritám
- ❑ pronásledován katolickou inkvizicí
- ❑ jeho knihy byly zakázané
- ❑ delší dobu žil v Anglii
- ❑ na sklonku života se vrátil do Paříže

Voltaire - dílo

Candide (1759)

- filozofická povídka
 - dobrodružně laděný příběh o mladíkovi jménem Candide
 - hledá štěstí, ale naráží na zvlí absolutní moci, na nesmyslnost válek a na úplatnost soudů
- další díla:

povídka **Prostáček**

dramata **Zaira, Brutus**

CANDIDE,
OU
L'OPTIMISME,
TRADUIT DE L'ALLEMAND
DE
MR. LE DOCTEUR RALPH.

M D C C L I X.

Osvícenství

- německý filozof I. Kant píše:

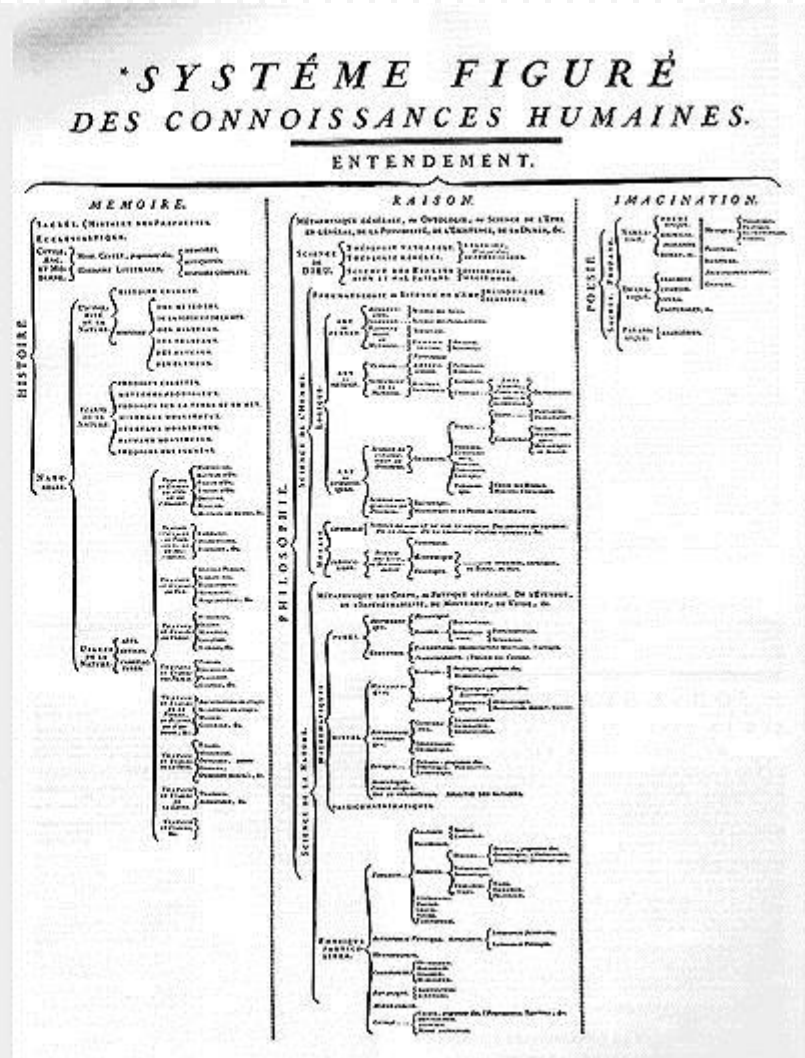
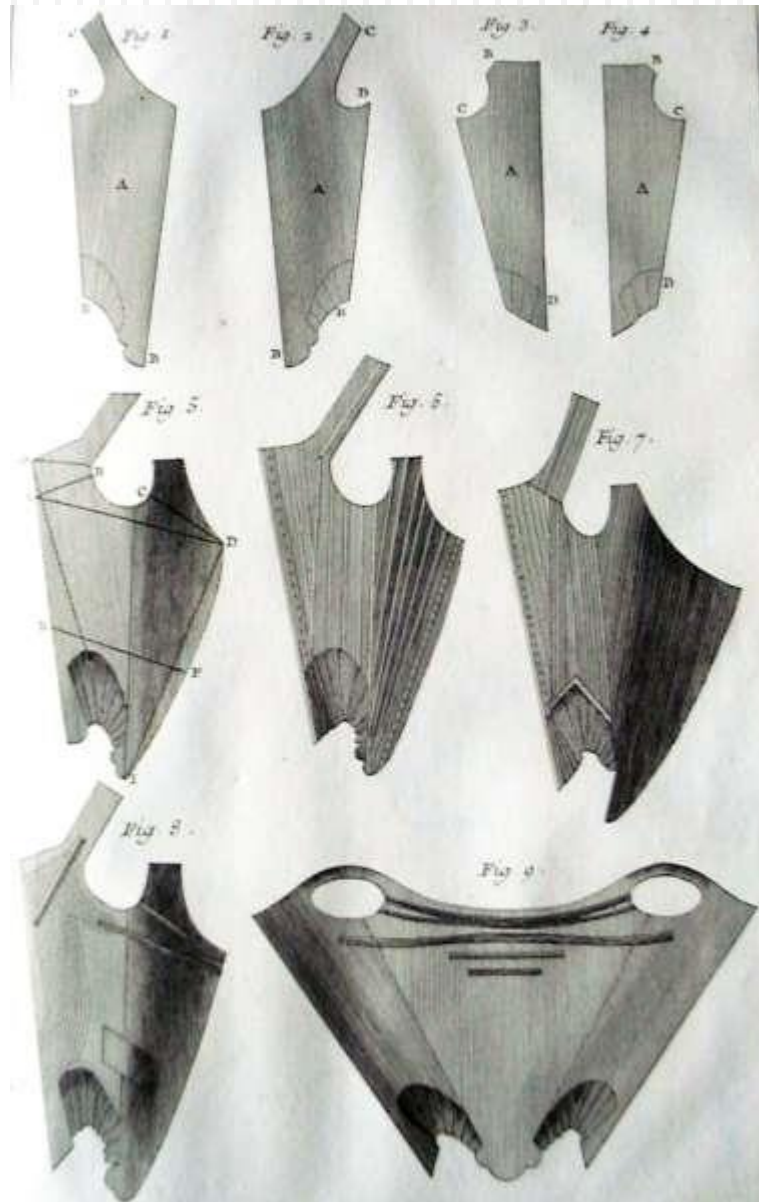
Odvaž se používat vlastní rozum!

- to je věta, která charakterizuje myšlení 2. pol. 18. st.
- proti církevním dogmatům je kladen důraz na vlastní poznání, vlastní rozum
- osvícenští myslitelé a vědci usilovali o systematizaci lidského poznání a jeho shrnutí
- projevem takového úsilí bylo vydávání **Encyklopedie**

Encyklopedie aneb Racionální slovník věd, umění a řemesel

- ❑ dílo vydáváno v letech 1751–1772
- ❑ **28 svazků** (17 svazků textu, 11 svazků doprovodných ilustrací), 178 stálých pracovníků
- ❑ autoři projektu: **Denis Diderot**
d'Alembert (další člen: J. J. Rousseau)
- ❑ zahrnovala co nejobsáhlejší soubor znalostí z vědy, techniky, umění, řemesel
- ❑ práci kritizovali **jezuité** – označovali encyklopedisty za nebezpečnou sektu
- ❑ vydávání bylo tedy v r. 1759 zastaveno - tisk pokračoval tajně dál

Stránky z Encyklopedie

Denis Diderot 1713–1784

- ❑ francouzský spisovatel a filozof
- ❑ zabýval se mnoha vědními obory – filozofií, estetikou, teologií, matematikou, fyzikou
- ❑ pocházel z katolické rodiny – měl se stát knězem
- ❑ působil jako učitel a překladatel
- ❑ žil v chudých poměrech (vyplatil dceři věno – musel ale prodat svou vyhlášenou knihovnu)

Denis Diderot – dílo

Jeptiška

- román psaný formou dopisů hlavní hrdinky Zuzany
- Zuzana je nemanželské dítě, musela se stát jeptiškou a odejít do kláštera
- tam zažívá kruté neshody s představenými, odchází do jiného kláštera, kde si ji oblíbí lesbická matka představená – vášeň, zešílení, smrt
- Zuzana nakonec z kláštera prchá a sama umírá v ulicích Paříže
- kniha je zaměřená proti instituci klášterů, kde nutí člověka žít v rozporu se svou přirozeností

Anglie – zlatý věk anglického klasicismu

Daniel Defoe 1660–1731

- narodil se jako Daniel Foe
- otec byl obchodníkem (řezníkem) a svíčkařem
- v 10 letech mu zemřela matka
- na konci 17. st. si začal ke jménu přidávat příponu De-
- znělo to více aristokraticky

Daniel Defoe

- během podnikání stanul několikrát před soudem
- byl odsouzen i na pranýř
- poté byl získán do státní služby – organizoval špionáže
- stal se tajným agentem ve Skotsku
- považován za zakladatele anglické špionážní služby

- napsal mnoho děl – položil základy realistického románu
- dobře vystihl ekonomické myšlení jednotlivce v době rodícího se kapitalismu
- používal mnoho pseudonymů (prý až 198)

Daniel Defoe a jeho nejslavnější román

Život a zvláštní podivná dobrodružství Robinsona Crusoa, námořníka z Yorku 1719

- nový typ románu – tzv. dobrodružný román
- vypráví o synovi z kupecké rodiny, který se chce stát námořníkem, je zajat piráty, prchá, ztroskotá na pustém ostrově
- s důvtipem a šikovností získává prostředky k životu – pěstuje obilí, chová zvířata, a to celých 28 let

□ Ilustrace k románu **Robinson Crusoe**

- typ nového hrdiny
- podnikavý, praktický
- překonává nástrahy
přírody

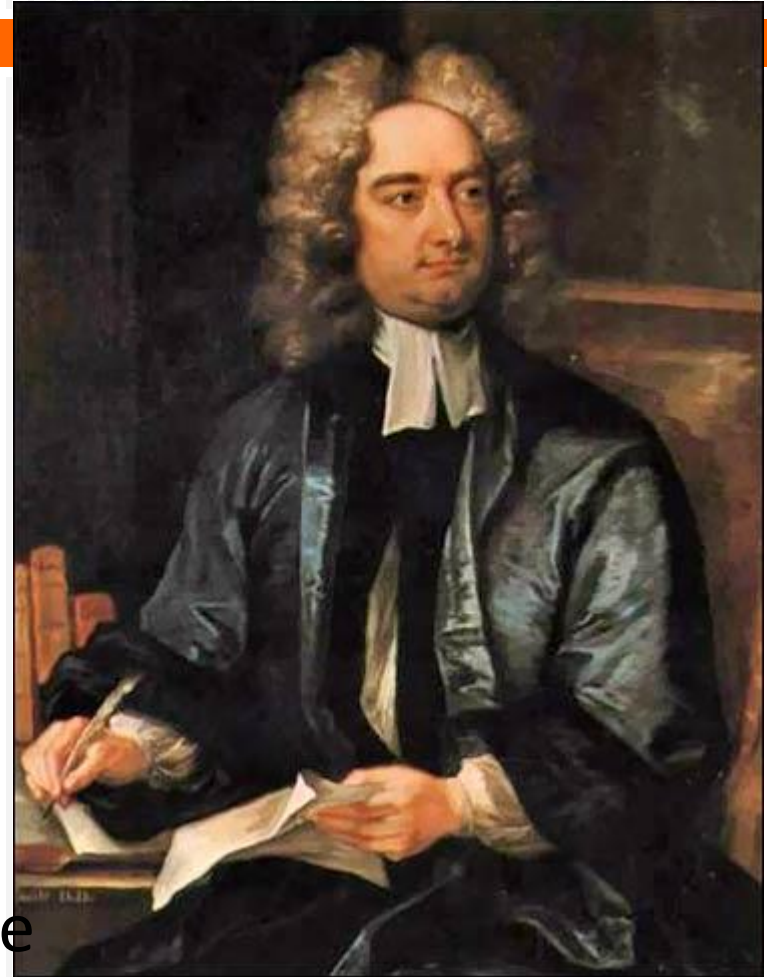
Ilustrace: Gaetano Nobile,
r.1842

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Avventure_di_Robinson_Crusoe_p42.jpg?uselang=c

Jonathan Swift 1667–1745

- spisovatel, satirik, pamfletista, kněz, básník
- brzy osiřel (otec zemřel ještě před jeho narozením)
- vychovával ho strýc
- pracoval jako tajemník a vychovatel
- vysvěcen na kněze
- významná je jeho korespondence s Ester Johnsonovou – **Deník Stelle**

Jonathan Swift -dílo

Gulliverovy cesty 1726

- 4dílný utopický román
- hl. hrdina kapitán Lemuel Gulliver navštíví postupně čtyři země:

Liliput, kde žijí
trpaslíci

Brobdingnak-
země obrů

létající ostrov
Laputa

zemi moudrých
koní, kterým
slouží lidé

- alegorie na mravy a společenské zřízení v Anglii

Otázky

1. Vysvětlete pojmy pamflet, satira, pranýř, epigram.
2. Proč řadíme dílo *Robinson Crusoe* mezi dobrodružné romány?
3. Vysvětlete činnost encyklopedistů.
4. Kdo se významně podílel na Encyklopedii?
5. Daniel Defoe vytvořil ve svém románu nový typ postavy. Vysvětlete. Jak souvisí s osvícenstvím?
6. Vysvětlete vlastními slovy pojem osvícenství.

Zdroj

- *Literatura pro 1. ročník středních škol.* první vyd. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-115-2.
- PROKOP, Vladimír. *Dějiny literatury od starověku do počátku 19. století: pro výuku literatury na středních školách.* první vyd. Karlovy Vary: O. K.-Soft, 2008.
- Zdroje obrázků citovány přímo v textu
- obrázky ze sady klipartů -<http://www.pdclipart.org/index.php>
- LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době osvícenství.* první vyd. Praha: Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, a. s., 1995. ISBN 80-00-00233-7.